

चाणक्य मंडल परिवार

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक CMPT000

BOOKLET No.

प्रश्नपुस्तिका

एकूण प्रश्न : 50

वेळ : 1 (एक) तास

Paper 7

एकूण गुण : 100

सूचना

- (1) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
- (2) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 50 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.
- (3) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनात बॉलपेनने लिहावा.
- (4) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे.
- (5) ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.
- (6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.
- (7) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत.
- (8) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच “उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चुकीच्या उत्तरांसाठी एक चतुर्थांश गुण वजा करण्यात येतील”.
- (9) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे.

परीक्षा-क्रमांक

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*****

चाणक्य मंडल परिवार

1. खालीलपैकी कोणते विधेयक/के राष्ट्रपतींच्या पूर्वसंमतीने लोकसभेत सादर केली जातात?

- (अ) विनियोग विधेयक
(ब) वित्तीय विधेयक (I)
(क) धन विधेयक

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त क (2) फक्त ब, क
(3) वरीलपैकी सर्व (4) फक्त अ, क

Which of the following bill/bills is/are introduced in the Lok Sabha with the prior consent of the President?

- (a) Appropriation bill
(b) Finance bill (I)
(c) Money bill

Answer Options :

- (1) Only c (2) Only b, c
(3) All of the above (4) Only a, c

2. पुढील विधाने विचारात घ्या.

(अ) अपवादात्मक परिस्थितीमध्ये पंतप्रधानांची निवड व नेमणूक करणे, हा राष्ट्रपतींचा पूर्णतः विवेकाधिकार आहे.

(ब) पंतप्रधानांना संसदेचा सदस्य म्हणून मिळणारे वेतन व भत्ता दिला जातो.

(क) सर विल्यम वरनॉर हारकोर्ट यांनी पंतप्रधानांचे वर्णन कमी तेजस्वी ताऱ्यांमधील चंद्र असे केले आहे. असत्य विधान/ने ओळखा.

- (1) फक्त क (2) फक्त ब
(3) फक्त अ (4) सर्व विधाने बरोबर आहेत.

Consider the following statements.

(a) In an exceptional case, it is President's total personal discretion to select and appoint the Prime Minister.

(b) Prime Minister receives salary and allowances given to the Member of Parliament.

(c) Sir William Vernor Hurcott called the Prime Minister as "A moon among the lesser stars."

Find the incorrect statement/s.

- (1) Only c (2) Only b
(3) Only a (4) All statements are correct

3. खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त?
- (1) मंत्रिमंडळ विसर्जित केल्याने लोकसभेचे विसर्जन होते.
  - (2) लोकसभेच्या विसर्जनामुळे मंत्रिमंडळ विसर्जित होते.
  - (3) वरीलपैकी दोन्ही
  - (4) यापैकी नाही

Which of the following statement/s is/are correct?

- (1) Dissolution of the Council of Ministers leads to the dissolution of the House of People.
- (2) Dissolution of the House of People leads to the dissolution of the Council of Ministers.
- (3) Both of these
- (4) None of these

4. पंतप्रधानाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान/ने योग्य आहे/त?

(अ) पंतप्रधानांचा कार्यकाळ हा पाच वर्षांचा असतो.

(ब) पंतप्रधान हा संसदेच्या कोणत्याही सभागृहातील निर्वाचित सदस्यांपैकीच असावा किंवा सहा महिन्यांच्या आत निवडून यायला हवा.

(क) पंतप्रधान हे संसदेच्या दोन्ही सभागृहांचे नेते आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त ब
- (2) फक्त अ आणि ब
- (3) फक्त ब आणि क
- (4) वरीलपैकी एकही नाही

Which of the following statement/s is/are correct regarding the Prime Minister?

(a) Prime Minister has a term of 5 years.

(b) Prime Minister must be an elected member from either House of Parliament, or shall become so within six months.

(c) Prime minister is the leader of both the Houses of Parliament.

Answer options:

- (1) Only b
- (2) Only a and b
- (3) Only b and c
- (4) None of the above

5. योग्य पर्याय निवडा.

(अ) मंत्रिमंडळ सामुहिकरित्या संसदेला जबाबदार असते.

(ब) पंतप्रधान वगळता मंत्रिमंडळाची सदस्य संख्या लोकसभा सदस्यांच्या 15 टक्के हवी.

(क) ही तरतूद 91 व्या घटनादुरुस्तीने समाविष्ट करण्यात आली.

- (1) सर्व योग्य
- (2) फक्त अ, ब योग्य
- (3) फक्त अ, क योग्य
- (4) फक्त क योग्य

Choose correct option.

(a) Council of ministers is collectively responsible to parliament.

(b) Total number of ministers, excluding PM, shall not exceed 15% of total strength of loksabha.

(c) This condition was added by 91st amendment.

- (1) All are correct
- (2) only a, b correct
- (3) only a, c correct
- (4) only c correct

6. पंतप्रधानांच्या भूमिकेविषयी वर्णन करताना 'समानांमधील पहिला' असे कोणी केले?

(1) सर विल्यम हारकोर्ट

(2) थॉमस मन्नो

(3) लॉर्ड मोर्ले

(4) आयव्हर जेनिंग्ज

Who described Prime Minister as 'First among equals'?

(1) Sir Willam Harcourt

(2) Thomas Munro

(3) Lord Morley

(4) Ivor Jennings

7. एखाद्या विधेयकासंबंधी संसदेच्या सभागृहांमधील मतभेद दूर करण्यासाठी राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमानुसार संसदेची संयुक्त बैठक बोलवण्यात येते?

(1) कलम 109

(2) कलम 108

(3) कलम 110

(4) कलम 111

To resolve the deadlock between two houses of Parliament, a Joint sitting of Parliament is called by which article?

(1) Article 109

(2) Article 108

(3) Article 110

(4) Article 111

8. पुढील विधाने विचारात घ्या.

(अ) सभागृह नेता या पदाचा उल्लेख संसदेच्या दोन्ही सदनांच्या कार्यपद्धती नियमांमध्ये आढळून येतो.

(ब) विरोधी पक्षनेता या पदास 1977 मध्ये संसदेचा वैधानिक दर्जा प्राप्त झाला आहे.

(क) प्रतोद या पदाचा उल्लेख लोकसभा कार्यपद्धती नियमांमध्ये आढळतो.

योग्य विधान/ने ओळखा.

(1) फक्त अ व क

(2) फक्त अ व ब

(3) फक्त क

(4) फक्त ब

Consider the following statements.

(a) The office of Leader of the House is mentioned in the Rules of House of the respective Parliament house.

(b) The Leader of the opposition got the statutory status of Parliament in 1977.

(c) The office of the whip is mentioned in the Rules of Lok Sabha.

Find Correct Statement/s.

(1) Only a and c

(2) Only a and b

(3) Only c

(4) Only b

9. पुढील विधाने विचारात घ्या.

- (अ) भारताचे महान्यायवादी यांना संसद सदस्यांना मिळणारे सर्व विशेषाधिकार तसेच दोन्ही सभागृहांच्या कामकाजात व संयुक्त बैठकीमध्ये ही भाग घेण्याचा आणि आपले विचार मांडण्याचा अधिकार आहे.
 (ब) त्याची नियुक्ती कलम 76 अंतर्गत केली जाते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ बरोबर (2) फक्त ब बरोबर
 (3) दोन्ही बरोबर (4) दोन्ही चूक

Consider the following statements.

(a) Attorney general of India enjoys all the privileges that are available to the member of parliament and he has right to take part and to speak in the proceedings of both houses of Parliament or their joint sitting.

(b) He is appointed according to the article 76 of Indian constitution.

Answer Options :

- (1) Only a is correct (2) Only b is correct
 (3) Both are correct (4) Both are incorrect

10. पुढील विधाने विचारात घ्या आणि योग्य पर्याय निवडा.

(अ) संसदेचा अथवा राज्यविधान मंडळाचा नामनिर्देशित सदस्य त्याच्या सदस्यत्वाच्या सुरुवातीच्या सहा महिन्यांच्या कालावधीत एखाद्या राजकीय पक्षाचे सदस्यत्व घेऊनही पक्षांतराच्या कारणावरून अपात्र ठरू शकत नाही.

(ब) पक्षांतराच्या कारणावरून अपात्र ठरवण्याचा अधिकार हा संबंधित गृहाच्या अध्यक्षांचा आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ बरोबर (2) ब बरोबर
 (3) दोन्ही बरोबर (4) दोन्ही चूक

Consider the following statements and choose the correct option.

(a) A nominated member of Parliament or state legislature can join any political party within six months of taking his seat in the house without inviting his disqualification.

(b) The presiding officer of the house has authority regarding the matters of disqualification on the ground of defection.

Answer Options :

- (1) Only a correct (2) Only b correct
 (3) Both are correct (4) Both are incorrect

11. खालील विधाने लक्षात घ्या आणि योग्य पर्याय निवडा.

(अ) लोकसभा अध्यक्षपद वा उपाध्यक्षपद रिक्त झाल्यास लोकसभेच्या प्रमुखांच्या गटांपैकी कोणीही एकजण अध्यक्ष होऊ शकतो.

(ब) लोकसभा अध्यक्षपद वा उपाध्यक्ष अनुपस्थित असतील तर लोकसभेच्या प्रमुखांच्या गटांपैकी कोणीही एकजण गृहाच्या अध्यक्षपदी असू शकतो.

(1) फक्त अ बरोबर

(2) फक्त ब बरोबर

(3) दोन्ही बरोबर

(4) दोन्ही चूक

Consider the following statements and choose the correct option.

(a) If the office of Speaker or Deputy speaker of Lok Sabha falls vacant, one of the members of the panel of chairpersons can assume such office.

(b) If the office of Speaker or Deputy speaker of Lok Sabha is absent, one of the members of the panel of chairpersons can assume such office.

Answer Options :

(1) Only a correct

(2) Only b correct

(3) Both are correct

(4) Both are incorrect

12. खालील विधाने लक्षात घ्या आणि योग्य पर्याय निवडा.

(अ) 84 वी घटनादुरुस्ती अधिनियम 2001 अनुसार राज्यातील मतदारसंघाच्या क्षेत्रात 1991 च्या जनगणनेनुसार पुनर्रचना आणि सुयोग्य बदल करण्याचा अधिकार सरकारला देण्यात आलेले आहेत.

(ब) 89 वी घटना दुरुस्ती अधिनियम 2003 अनुसार मतदारसंघांचे परिसीमन 1991 ऐवजी 2001 च्या जनगणनेनुसार करण्याची तरतूद करण्यात आलेली आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) अ योग्य, ब अयोग्य

(2) अ अयोग्य, ब योग्य

(3) दोन्ही योग्य

(4) दोन्ही अयोग्य

Consider the following statements and choose the correct option.

(a) The 84th Constitutional Amendment Act 2001 empowered the government to reorganize and make suitable changes in the constituency areas of the state as per the 1991 census.

(b) According to the 89th Constitution Amendment Act 2003, provision has been made to delimit the constituencies as per the 2001 census instead of 1991.

Alternative Answers:

(1) a is correct, b is incorrect

(2) a is incorrect, b is correct

(3) Both are correct

(4) Both are incorrect

13. राज्यसभेच्या निवडणुकीबाबत खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
 (अ) राजकीय पक्षांनी उभे केलेले उमेदवार हे विधानसभेच्या किमान 10 सदस्यांनी किंवा सभागृहातील पक्षाच्या संख्याबळाच्या 10% सदस्यांनी प्रस्तावित केले पाहिजेत.
 (ब) पोटनिवडणूक निवडून आलेला सदस्य मागील सदस्याच्या उर्वरित कालावधीसाठी सदस्य राहतो.
 (क) निवडणूक खुल्या मतदान पद्धतीने घेतली जाते.
 पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ (2) अ आणि ब
 (3) अ आणि क (4) वरीलपैकी एकही नाही

Which of the following statement/s is/are Incorrect regarding election to Rajya Sabha ?

- (a) Candidates fielded by political parties have to be proposed by at least 10 members of the Assembly or 10% of the party's strength in the House.
 (b) A member elected in a bye-election remains a member for the remainder of the term of the previous member.
 (c) Election is held by open ballot system.

Answer Options :

- (1) Only a (2) a and b
 (3) a and c (4) None of the above

14. खालीलपैकी योग्य विधाने ओळखा.
 (अ) लोकसभेत नव्हे तर फक्त राज्यसभेत नामनिर्देशित सभासद असतात.
 (ब) राज्यसभेवर अँग्लो इंडियन या जमातीचे दोन सभासद नेमण्याची घटनात्मक तरतूद आहे.
 (क) कितीनामनिर्देशित सभासदांना केंद्रीय मंत्री बनवावे याबाबत राज्यघटनेचे कोणतेही बंधन नाही.
 (ड) नामनिर्देशित सभासद राष्ट्रपती आणि उपराष्ट्रपती अशा दोन्ही निवडणुकीत मतदान करू शकतात.
 पर्यायी उत्तरे :

- (1) अ आणि ब (2) क आणि ड
 (3) फक्त ब (4) फक्त अ, क

Identify the correct statements from the following.

- (a) Only the Rajya Sabha has nominated members and not the Lok Sabha.
 (b) There is a constitutional provision to appoint two members of the Anglo-Indian tribe to the Rajya Sabha.
 (c) There is no restriction in the Constitution as to the number of nominated members to be made Union Ministers.
 (d) Nominated members may vote both in the election of President and Vice-President.

Alternative Answers:

- (1) a and b (2) c and d
 (3) b only (4) a and c

15. मंत्रिमंडळ सचिवालयाच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधाने सत्य आहेत ?
 (अ) ते 1950 मध्ये स्थापन करण्यात आले.
 (ब) ते पंतप्रधानांच्या मार्गदर्शनाखाली काम करते.
 (क) ते रेषा संघटन आहे.
 (ड) ते केंद्र सरकारमध्ये मुख्य समन्वयक म्हणून कार्य करते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) अ आणि ब (2) अ, ब आणि क
 (3) ब आणि ड (4) अ, क आणि ड

Which of the following statements regarding Cabinet Secretariat is true?

- (a) It was established in 1950.
 (b) It works under the direction of the Prime Minister.
 (c) It is a line association.
 (d) It acts as the chief coordinator in the Central Government.

Alternative answers :

- (1) a and b (2) a, b and c
 (3) b and d (4) a, c and d

16. भारतीय राज्यघटनेच्या 10 व्या अनुसूची अंतर्गत सदस्याच्या अपात्रतेचा निर्णय कोण घेतो ?

- (अ) राज्यसभेचे सभापती (ब) लोकसभेचे अध्यक्ष
 (क) भारताचे राष्ट्रपती (ड) सर्वोच्च न्यायालय

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त क (2) अ, ब, क
 (3) अ, ब (4) अ, ब, क, ड

Who decides the disqualification of a member under the 10th Schedule of Indian constitution?

- (a) Speaker of Rajyasabha (b) Chairman of Loksabha
 (c) President of India (d) Supreme Court

Answer Options :

- (1) Only c (2) a, b, c
 (3) a, b (4) a, b, c, d

17. लोकसभेचे सभापती आणि उपसभापती दोघेही अनुपस्थित असल्यास संसदेच्या संयुक्त बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी कोण असतात ?

- (1) राज्यसभेचे अध्यक्ष (2) राज्यसभेचे उपाध्यक्ष
 (3) राष्ट्रपतींनी नामनिर्देशन केलेला सदस्य (4) सभागृह नेता

Who chairs the joint sitting of the parliament if both the speaker and deputy speaker of the lok sabha are absent ?

- (1) Chairman of Rajya sabha (2) Vice chairman of Rajya sabha
 (3) Member nominated by president (4) Leader of House

18. खालील विधाने विचारात घ्या आणि चुकीचे विधान निवडा.
- (1) भारतीय संसद ही ब्रिटिश संसदेप्रमाणे एक सार्वभौम संस्था आहे.
  - (2) भारत हे प्रजासत्ताक राज्य आहे.
  - (3) जगातील इतर कोणत्याही राज्यघटनेत त्रिस्तरीय सरकारचा उल्लेख नाही.
  - (4) भारतीय राज्यघटनेने एकात्मिक तसेच स्वतंत्र न्यायव्यवस्था स्थापन केली आहे.

Consider the following statements and choose the incorrect statement.

- (1) Indian parliament is a sovereign body like the British parliament.
- (2) India is a republic state.
- (3) Three tier government is not mentioned in any other constitution in the world.
- (4) The Indian constitution establishes an integrated as well as independent judicial system.

19. खालीलपैकी लोकसभेचे विशेष अधिकार कोणते आहेत?

- (अ) धनविधेयक सादर करणे.
- (ब) अविश्वास ठराव मंजूर करणे.
- (क) राष्ट्रपतींवर महाभियोग चालवणे
- (ड) आणीबाणीस मान्यता देणे,

- (1) अ, क
- (2) अ, ब
- (3) ब, क
- (4) क, ड

Which of the following are exclusive powers of the Lok Sabha?

- (a) To introduce Money bill.
- (b) To pass the motion of no-confidence.
- (c) To impeach the President.
- (d) To ratify the declaration of emergency.

- (1) a, c
- (2) a, b
- (3) b, c
- (4) c, d

20. खालीलपैकी कोणत्या तरतुदीमध्ये संसदेतील विशेष बहुमताने दुरुस्ती केली जाऊ शकते आणि त्यासाठी राज्याच्या निम्न्यापेक्षा जास्त विधानसभेची संमती आवश्यक आहे ?

- (1) नवीन राज्यांची निर्मिती
- (2) घटनादुरुस्तीची प्रक्रिया
- (3) मूलभूत अधिकार
- (4) मतदारसंघांचे परिसीमन

Which of the following provisions can be amended by special majority of parliament and requires the consent of half of the state legislatures ?

- (1) Formation of new states
- (2) procedure of constitutional amendment
- (3) Fundamental Rights
- (4) Delimitation of Constituencies

21. खालील विधाने विचारात घ्या.

(अ) क्रॉसमॅन, मॅकिटॉश या राजकीय विश्लेषकांनी ब्रिटिश शासन पद्धतीचे वर्णन 'पंतप्रधान शासन' असे केले आहे.

(ब) आयव्हर जेनिंग्स संसदीय शासन पद्धतीला 'कॅबिनेट शासनप्रणाली' असे म्हणतात.

(क) ब्रिटन, जपान, कॅनडा, भारत, श्रीलंका या देशांमध्ये संसदीय शासनपद्धती आहे.

योग्य पर्याय निवडा.

(1) अ, ब बरोबर

(2) अ, क बरोबर

(3) ब, क बरोबर

(4) सर्व बरोबर

Consider the following statements.

(a) Political analysts Crossman, Mackintosh have described the British system of government as 'Prime Ministerial Government.'

(b) Ivor Jennings called the parliamentary system of government 'cabinet form of government'.

(c) Britain, Japan, Canada, India, Sri Lanka have parliamentary system of government.

Select the correct option.

(1) a, b correct

(2) a, c correct

(3) b, c correct

(4) All correct

22. संसदीय शासन व्यवस्थेचे दोष खालीलपैकी कोणते ?

(अ) अस्थिर सरकार

(ब) धोरण सातत्य नसते.

(क) अध्यक्षीय हुकूमशाही

(ड) अधिकारांच्या विभाजनाला विरोध

योग्य पर्याय निवडा.

(1) अ, ब बरोबर

(2) अ, ब, ड बरोबर

(3) अ, ड बरोबर

(4) सर्व बरोबर

Which of the following are the demerits of parliamentary system of government?

(a) Unstable government

(b) No consistency of Policy.

(c) Dictatorship of the President

(d) Opposition to separation of powers

Select the correct option.

(1) a, b correct

(2) a, b, d correct

(3) a, d correct

(4) All correct

23. राज्य विषयांवर कायदे करण्याच्या संसदेच्या अधिकाराबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या.

(अ) राज्यसभेने साधारण बहुमताने ठराव पारित केल्यास.

(ब) राष्ट्रीय आणीबाणीदरम्यान.

(क) राज्यांमधील कराराद्वारे.

(ड) राष्ट्रपती राजवटीदरम्यान.

योग्य पर्याय निवडा.

(1) ब, क, ड बरोबर

(2) क, ड बरोबर

(3) अ, ब, क बरोबर

(4) सर्व बरोबर

Consider the following statements about the power of Parliament to legislate on state matters.

(a) If a resolution is passed by simple majority of the Rajya Sabha.

(b) During national emergency.

(c) By agreement between States.

(d) During President's Rule.

Select the correct option.

(1) b, c, d correct

(2) c, d correct

(3) a, b, c correct

(4) All are correct

24. प्रमाणशीर प्रतिनिधित्व प्रणालीबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या.

(अ) ही प्रणाली अल्पसंख्यांक विचारप्रवाह आणि हितसंबंधी गट यांना प्रोत्साहन देते.

(ब) ही प्रणाली पक्ष पद्धतीचे महत्त्व वाढविते आणि मतदारांचे महत्त्व कमी करते.

योग्य पर्याय निवडा.

(1) ब बरोबर

(2) अ बरोबर

(3) अ, ब बरोबर

(4) अ, ब चूक

Consider the following statements about proportional representation system.

(a) This system encourages minority thinking and group interest.

(b) This system increases the significance of party system and decreases that of voter.

Select the correct option.

(1) b correct

(2) a correct

(3) a, b correct

(4) a, b incorrect

25. चुकीचे विधान/ने निवडा.

- (अ) सार्वजनिक विधेयक म्हणजे सरकारी पक्षातील कोणत्याही खासदाराने मांडलेले विधेयक होय.
 (ब) सार्वजनिक विधेयक सादर करण्याआधी सात दिवस पूर्वसूचना द्यावी लागते.
 (क) खासगी विधेयक सादर करण्याआधी एक महिना पूर्वसूचना द्यावी लागते.

- (1) फक्त अ
 (2) फक्त ब
 (3) फक्त क
 (4) सर्व बरोबर.

Choose incorrect statement/s.

- (a) Public bill is bill which is introduced by MP From governing party,
 (b) Public bill introduction in house requires 7 days prior notice.
 (c) Before introduction of private bill, one month prior notice is required.
 (1) only a
 (2) only b
 (3) only c
 (4) all correct.

26. खालील विधाने विचारात घ्या.

- (अ) जर एखादी व्यक्ती संसदेच्या दोन्ही सभागृहाचा सदस्य म्हणून निवडून आली असेल तर त्या व्यक्तीने 15 दिवसांच्या आत त्याला कोणत्या सभागृहात कार्य करायचे आहे, हे सूचित करणे गरजेचे आहे; अन्यथा त्याची राज्यसभेतील जागा रिक्त होते.
 (ब) जर एखादी व्यक्ती सभागृहाच्या दोन जागांवर निवडून आली तर त्या व्यक्तीने एका जागेची निवड करणे गरजेचे असते; अन्यथा त्या व्यक्तीच्या दोन्ही जागा रिक्त होतात.
 योग्य विधान/विधाने ओळखा.

- (1) ब बरोबर
 (2) अ, ब बरोबर
 (3) अ बरोबर
 (4) अ, ब चूक

Consider the following statements.

- (a) If a person is elected to both the Houses of Parliament, he must intimate within 15 days in which house he desires to serve. In default of such intimation his seat in the Rajya Sabha becomes vacant.
 (b) If a person is elected to two seats in a House, he should exercise his option for one; otherwise both seats become vacant.

Identify the correct statement/s.

- (1) b correct
 (2) a, b correct
 (3) a correct
 (4) a, b incorrect

27. लोकसभेच्या कार्यकाळाबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या.

(अ) लोकसभेचा कार्यकाळ 42 व्या घटनादुरुस्तीने सहा वर्षे इतका वाढविला होता.

(ब) 44 व्या घटनादुरुस्तीने तो पुन्हा पाच वर्षे केला.

योग्य पर्याय निवडा.

(1) ब बरोबर

(2) अ बरोबर

(3) अ, ब बरोबर

(4) अ, ब चूक

Consider the following statements about the tenure of the Lok Sabha.

(a) The tenure of the Lok Sabha was extended to six years by the 42nd Constitutional Amendment.

(b) The tenure was again made five years by the 44th Constitutional Amendment.

Select the correct option.

(1) b correct

(2) a correct

(3) a, b correct

(4) a, b incorrect

28. प्रो टेम अध्यक्षी कार्ये खालीलपैकी कोणती आहेत ?

(अ) नवीन लोकसभेच्या पहिल्या बैठकीचे अध्यक्षस्थान भूषविणे.

(ब) या बैठकीत नवीन सदस्यांना शपथ देणे.

(क) नवीन अध्यक्षी निवडणूक घडवून आणणे.

योग्य पर्याय निवडा.

(1) अ, ब, क बरोबर

(2) अ, ब बरोबर

(3) ब बरोबर

(4) क बरोबर

Which of the following are the functions of the Pro tem Speaker?

(a) To preside over the first sitting of the new Lok Sabha session.

(b) Administer oath to new members at this session.

(c) Conduct election of new Speaker.

Select the correct statement.

(1) a, b, c correct

(2) a, b correct

(3) b correct

(4) c correct

29. सामूहिक विशेषाधिकाराबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या.
- (अ) सभागृह त्याच्या कामकाजापासून बाहेरील व्यक्तींना परावृत्त करू शकते.
 (ब) सभागृहाला एखाद्या सदस्याची अटक, स्थानबद्धता, अपराधसिद्धी, तुरुंगवास आणि सुटका याबद्दल त्वरित माहिती प्राप्त करण्याचा अधिकार आहे.
 (क) सभागृह स्वतःच्या कार्यपद्धतीचे व कामकाजाच्या आचरणाचे नियमन करण्यासाठी नियम तयार करू शकतो.
- योग्य पर्याय निवडा.
- (1) अ, ब, क बरोबर (2) अ, क बरोबर
 (3) अ, ब बरोबर (4) ब, क बरोबर
- Consider the following statements about collective privilege.
- (a) The House may exclude outsiders from its functions.
 (b) The House has the right to receive information about the arrest, preventive detention, conviction, imprisonment and release of a member.
 (c) The House may make rules to regulate its procedure and conduct of business.
- Select the correct option.
- (1) a, b, c correct (2) a, c correct
 (3) a, b correct (4) b, c correct

30. कॅबिनेट समित्यांबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या.
- (अ) त्यांची सदस्यसंख्या 3 ते 8 असते.
 (ब) या समित्यांमध्ये फक्त कॅबिनेट मंत्र्यांचाच समावेश असतो.
 (क) कॅबिनेटवरील कार्यभार कमी करणारे ते एक संघटनात्मक साधन आहे.
- योग्य पर्याय निवडा.
- (1) ब, क बरोबर (2) अ, क बरोबर
 (3) ब बरोबर (4) अ, ब, क बरोबर
- Consider the following statements about Cabinet committees.
- (a) They have 3 to 8 members.
 (b) These committees consist of Cabinet Ministers only.
 (c) It is an organizational tool to reduce the burden on the Cabinet.
- Select the correct option.
- (1) b, c correct (2) a, c correct
 (3) b correct (4) a, b, c correct

31. योग्य जोड्या जुळवा.

विवरण	कलम
(अ) वार्षिक वित्तीय विवरण	(i) 116
(ब) विनियोग विधेयक	(ii) 112
(क) लेखानुदान	(iii) 114
(ड) अर्थविधेयकाची व्याख्या	(iv) 110

	अ	ब	क	ड
(1)	i	iii	iv	ii
(2)	ii	iii	i	iv
(3)	iv	iii	ii	i
(4)	i	ii	iii	iv

Match the following Pairs.

Subject/ Matter	Article
(a) Annual financial statement	(i) 116
(b) Appropriation bill	(ii) 112
(c) Vote on account	(iii) 114
(d) Defination of 'money bill'	(iv) 110

	a	b	c	d
(1)	i	iii	iv	ii
(2)	ii	iii	i	iv
(3)	iv	iii	ii	i
(4)	i	ii	iii	iv

32. संसदेत विचारल्या जाणाऱ्या प्रश्नांबाबत योग्य पर्याय विवडा.

- (अ) अल्पसूचित प्रश्नांची उत्तरे 10 दिवसांत द्यावी लागतात.
 (ब) संसदेत एका दिवसात 20 तारांकित प्रश्न मांडले जातात.
 (क) प्रश्नाची शब्दसंख्या 100 पेक्षा जास्त नसावी.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ, ब बरोबर
 (2) फक्त अ बरोबर
 (3) फक्त ब, क बरोबर
 (4) सर्व बरोबर

Choose correct option regarding questions asked in parliament.

- (a) Short notice questions should be answered in 10 days.
 (b) 20 starred questions are placed in parliament in one day.
 (c) Size of question should not exceed 100 words.

Answer Options :

- (1) Only a, b correct
 (2) Only a correct
 (3) Only b, c correct
 (4) all correct

33. शून्य प्रहर ही संकल्पनाकधी सुरू झाली?

(1) 1954	(2) 1962
(3) 1964	(4) 1935

When was the Zero hour concept started?

(1) 1954	(2) 1962
(3) 1964	(4) 1935

34. योग्य विधान/विधानेओळखा.

(अ) तारांकित प्रश्नांची उत्तरे सभागृहात तोंडी देता येतात.

(ब) अतारांकित प्रश्नांची उत्तरे लेखी दिली जातात.

(क) प्रश्नोत्तराच्या तासाद्वारे संसद मंत्रिमंडळ आणि प्रशासनावर नियंत्रण ठेवते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) अ, ब	(2) ब, क
(3) अ, क	(4) वरीलपैकी सर्व

Identify correct statement/s.

(a) Starred questions can be answered orally in house.

(b) Written answers are given to Unstarred questions.

(c) Through question hour, Parliament keeps control on Council of Ministers & Administration.

Answer Options :

(1) a, b	(2) b, c
(3) a, c	(4) all of the above

35. खालीलपैकी योग्य विधान ओळखा.

(1) धोरणात्मक कपात प्रस्ताव म्हणजे मागणीची रक्कम 100 रुपयांनी कमी करण्यात यावी.

(2) काटकसर कपात प्रस्ताव म्हणजे मागणीमध्ये ठराविक कपात करणे.

(3) लाक्षणिक कपात प्रस्ताव म्हणजे मागणीची रक्कम 1 रुपयाने कमी करण्यात यावी.

(4) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत.

Identify the correct statement from the following.

(1) Policy cut motion states that amount of demand be reduced by Rs. 100.

(2) Economy cut motion states that the amount of demand be reduced by specified amount.

(3) Token cut motion states that the amount of demand be reduced by 1 Rupee.

(4) All of the above statements are correct.

36. लक्षवेधी प्रस्तावासंदर्भातील अचूक विधाने ओळखा.
- (अ) तातडीच्या सार्वजनिक महत्त्वाच्या विषयाकडे सभागृहाचे लक्ष वेधण्यासाठी ते संसदेत मांडले जाते.
 (ब) याची किमान 1 दिवस अगोदर सूचना देणे आवश्यक आहे.
 (क) भारतात ही 1954 पासून अस्तित्वात आहे.
 (ड) कामकाज प्रक्रियेच्या नियमात शून्य प्रहराचा उल्लेख नसला तरी लक्षवेधी सूचनांचा उल्लेख आहे.
 पर्यायी उत्तरे :

- (1) अ, ब, क, ड (2) अ, ब, क
 (3) ब, क, ड (4) अ, ब, ड

Identify the correct statements regarding calling attention motion.

- (a) It is introduced in the parliament to draw attention of the house to a definite matter of urgent public importance.
 (b) It must be notified at least 1 day in advance.
 (c) In India, it has been in existence since 1954.
 (d) Unlike the zero hour, it is mentioned in the rules of procedure.

Answer Options :

- (1) a, b, c, d (2) a, b, c
 (3) b, c, d (4) a, b, d

37. चुकीचे विधान ओळखा.

- (1) अविश्वास ठराव स्वीकारण्याची कारणे सांगण्याची गरज नसते.
 (2) संपूर्ण मंत्रिमंडळाच्या विरोधात अविश्वास प्रस्ताव आणला जाऊ शकतो.
 (3) निंदा प्रस्ताव मांडण्यासाठी सभागृहाची परवानगी आवश्यक असते.
 (4) निंदा प्रस्ताव मंजूर झाल्यास मंत्रिमंडळाने राजीनामा देण्याची गरज नाही.

Identify the incorrect statement.

- (1) There is no need to state the reasons for adopting a no-confidence motion.
 (2) A no-confidence motion can be moved against the entire cabinet.
 (3) Permission of house is required to table a motion of censure.
 (4) There is no need for the cabinet to resign if the censure motion is approved.

38. भारताच्या आकस्मिकता निधीच्या तरतुदीचे परिणाम पुढीलप्रमाणे आहेत:

- (1) खर्चाचा अंदाज तयार करण्यापासून कार्यकारिणीला मुक्त करणे.
 (2) खर्चास मंजूरी देण्यासाठी विधिमंडळाला भाग पाडणे.
 (3) कार्यकारिणीवरील विधिमंडळाचे नियंत्रण कमी करणे.
 (4) संकटावर मात करण्यासाठी सुरक्षा झडप प्रदान करणे.

The provision for the Contingency Fund of India results in:

- (1) Absolving the executive from preparing the estimates of the expenditure
 (2) Compelling the legislature to approve the expenditure
 (3) Reducing the legislative control over the executive
 (4) Providing a safety-valve to tide over a crisis

39. खालील विधानांचा विचार करा:

(अ) एखाद्या विधेयकाचे स्वरूप, जर ते सभागृहाच्या अध्यक्षानी विधेयक म्हणून प्रमाणित केले असेल तर, न्यायालयात प्रश्न चिन्ह उपस्थित करण्यास खुले नाही.

(ब) एखाद्या विधेयकाला सभागृहाच्या अध्यक्षानी तसे प्रमाणित केले असले तरी ते विधेयक म्हणून घेण्याच्या स्वरूपावर प्रश्न उपस्थित करण्याचा अधिकार भारताच्या राष्ट्रपतींना आहे.

वर दिलेले कोणते विधान/विधाने बरोबर आहेत?

(1) फक्त अ

(2) फक्त ब

(3) अ आणि ब दोन्ही

(4) वरीलपैकी एकही नाही

Consider the following statements:

(a) The nature of a Bill, if it is certified by the Speaker of the House of People as a Money Bill, is not open to question in a Court of Law.

(b) The President of India has the power to question the nature of a Bill to be taken as a Money Bill even if it is certified to be so by the Speaker of the House of People.

Which of the statement(s) given above is/are correct?

(1) Only a

(2) Only b

(3) Both a and b

(4) None of the above

40. चुकीची विधाने ओळखा.

(अ) भारत सरकार कायदा 1919 अंतर्गत लोकलेखा समितीची स्थापना करण्यात आली.

(ब) लोकलेखा समिती केवळ लोकसभेचे प्रतिनिधित्व करते.

(क) लोकलेखा समितीला अंदाज समितीची जुळी बहीण म्हणतात.

(ड) परंपरेनुसार समितीचा अध्यक्ष हा विरोधी पक्षातील असतो.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ, ब

(2) फक्त क, ड

(3) फक्त ब

(4) फक्त ब, ड

Identify incorrect statements.

(a) Public Accounts committee was setup under Government of India Act 1919.

(b) Public Accounts Committee represents only Lok Sabha.

(c) Public Accounts Committee is called as twin sister of estimates committee.

(d) As a part of convention, chairman of committee is selected invariably from the opposition.

Answer Options :

(1) Only a, b

(2) Only d, c

(3) Only b

(4) Only b, d

41. संसदीय मंचाबद्दल खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधान/विधाने ओळखा.
- (अ) 2005 साली पहिल्या संसदीय मंचाची स्थापना करण्यात आली.
- (ब) लोकसंख्या व सार्वजनिक आरोग्य विषयक संसदीय मंच वगळता लोकसभेचे अध्यक्ष हे सर्व मंचांचे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात.
- (क) लोकसभेचे उपाध्यक्ष हे लोकसंख्या आणि सार्वजनिक आरोग्य विषयक मंचांचे अध्यक्ष असतात.
- पर्यायी उत्तरे :

- (1) अ आणि ब (2) फक्त ब
(3) फक्त क (4) वरीलपैकी सर्व

Consider the following statements about Parliamentary forum and identify the correct statement/s.

- (a) The First Parliamentary Forum was constituted in the year 2005.
- (b) Except the Parliamentary forum on Population and Public Health, the speaker of Lok Sabha is the ex officio chairman of all the forums.
- (c) The deputy speaker of Lok Sabha is the chairman of the forums on Population and Public Health.

Answer Options :

- (1) a and b (2) Only b
(3) Only c (4) All of the above

42. कॅबिनेट समित्यांविषयी योग्य विधान/विधाने ओळखा.
- (अ) कॅबिनेट समिती ही घटनात्मक संस्था आहे.
- (ब) या समित्या पंतप्रधानांद्वारा गठित केल्या जातात.
- (क) राजकीय व्यवहार समितीला सुपर कॅबिनेट असेही म्हणतात.
- पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ (2) ब आणि क
(3) अ व क (4) वरील सर्व

Identify correct statement/s about Cabinet Committees.

- (a) Cabinet Committee is a constitutional body.
- (b) These committees are set up by the Prime Minister.
- (c) The committee on political affairs is also called as Super Cabinet.

Answer Options :

- (1) Only a (2) b and c
(3) a and c (4) All of the above

43. सार्वजनिक उपक्रमांवरील संसदीय समितीसंदर्भात खालील विधानांचा विचार करा.
 (अ) जॉन मथाई समितीच्या शिफारशीवरून 1964 मध्ये ही समिती स्थापित करण्यात आली.
 (ब) या समितीत एकूण 30 सदस्य आहेत.
 (क) या समितीचा अध्यक्ष निर्विवादपणे सत्ताधारी पक्षाचा असतो.
 योग्य विधान/ने ओळखा.

- (1) फक्त अ (2) फक्त अ आणि ब
 (3) फक्त क (4) वरीलपैकी एकही नाही

Consider the following statements regarding the Parliamentary Committee on Public Undertakings.

- (a) This committee was formed in 1964 on the recommendation of the John Mathai Committee.
 (b) A total of 30 members are in this committee.
 (c) The Chairman of this Committee is unquestionably from the ruling party.

Identify correct statement.

- (1) Only a (2) Only a and b
 (3) Only c (4) None of the above

44. खालीलपैकी भारतातील संख्येने सर्वात मोठी संसदीय समिती कोणती आहे?

- (1) लोकलेखा समिती (2) विभागनिहाय स्थायी समिती
 (3) अंदाज समिती (4) विशेषाधिकार समिती

Which of the following is the largest (by number) Parliamentary Committee in India?

- (1) Public Accounts Committee
 (2) Departmentally Related Standing Committee
 (3) Estimates Committee
 (4) Privileges Committee

45. खालीलपैकी कोणत्या संसदीय समितीचा अध्यक्ष हा नेहमीच सत्ताधारी पक्षाच्या सदस्यांमधील असतो?

- (1) अंदाज समिती (2) सार्वजनिक उपक्रम समिती
 (3) लोकलेखा समिती (4) प्रत्यायोजित कायदेविषयक समिती

The Chairman of which of the following parliamentary committees is invariably from the members of the ruling Party?

- (1) Estimates Committee (2) Committee on Public Undertakings
 (3) Public Accounts Committee (4) Committee on Delegated Legislation

46. खालीलपैकी कोणती केवळ कनिष्ठ सभागृहाची समिती आहे?

(1) आश्वासन समिती	(2) प्रत्यायोजित कायदेविषयक समिती
(3) सार्वजनिक उपक्रम समिती	(4) अंदाज समिती

Which of the following is exclusively a committee of the Lower House?

(1) Committee on Assurances	(2) Committee on Delegated Legislation
(3) Committee on Public Undertakings	(4) Estimates Committee

47. कोणत्या राज्यात अनुसूचित जमातींसाठी लोकसभेत राखीव जागा नाहीत?

(अ) उत्तर प्रदेश	(ब) तमिळनाडू
(क) पंजाब	(ड) तेलंगणा
(1) अ, ब, क	(2) ब, क, ड
(3) अ, क, ड	(4) अ, ब, ड

Which state does not have reserved seats for Scheduled Tribes in Lok Sabha?

(a) Uttar Pradesh	(b) Tamil Nadu
(c) Punjab	(d) Telangana
(1) a, b, c	(2) b, c, d
(3) a, c, d	(4) a, b, d

48. योग्य जोड्या ओळखा.

(अ) तारांकित प्रश्न	- लोकसभा नियम 36
(ब) अतारांकित प्रश्न	- लोकसभा नियम 54
(क) अविश्वास प्रस्ताव	- लोकसभा नियम 198
पर्यायी उत्तरे :	
(1) अ, ब	(2) ब, क
(3) अ, क	(4) वरीलपैकी सर्व

Identify the correct pairs.

(a) Starred Questions	- Lok Sabha Rule 36
(b) Unstarred Questions	- Lok Sabha Rule 54
(c) No-confidence motion	- Lok Sabha Rule 198

Answer Options :

(1) a, b	(2) b, c
(3) a, c	(4) All of the above

49. खालीलपैकी कोणत्या साधनांद्वारे भारताची संसद मंत्रिमंडळाच्या कामकाजावर आपले नियंत्रण ठेवते?

(अ) स्थगन प्रस्ताव

(ब) प्रश्नोत्तराचा तास

(क) निंदा प्रस्ताव

(ड) पुरवणी प्रश्न

पर्यायी उत्तरे :

(1) अ आणि ब

(2) ब आणि क

(3) अ, ब, क

(4) वरीलपैकी सर्व

Through which of the following devices the parliament of India exercises its control over the functions of the council of ministers?

(a) Adjournment Motion

(b) Question hour

(c) Censure Motion

(d) Supplementary Questions

Answer Options :

(1) a and b

(2) b and c

(3) a, b, c

(4) All of the above

50. योग्य विधाने ओळखा.

(अ) अंदाज समित्यांमध्ये एकूण 30 सदस्य असतात आणि मंत्री या समितीचे सदस्य असू शकत नाहीत.

(ब) अंदाज समितीचे मुख्य कार्य म्हणजे राष्ट्रपतींनी संसदेला सादर केलेल्या महालेखापरीक्षकांच्या वार्षिक लेखापरीक्षण अहवालांची तपासणी करणे.

(क) या समितीला सतत मितव्ययता समिती असे म्हणतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ, ब

(2) फक्त ब, क

(3) फक्त अ, क

(4) सर्व बरोबर

Identify correct statements.

(a) The estimates committees has a total of 30 members and the minister cannot be a member of the committee.

(b) The main function of the estimates committees is to examine the annual audit reports of the Auditor General, submitted to Parliament by the President.

(c) This committee is called continuous economy committee.

Answer Options :

(1) Only a, b

(2) Only b, c

(3) Only a, c

(4) All are correct